

Výchova dětí z náboženského hlediska

Výběr jména

Tvá žena bude jak plodná réva uvnitř tvého domu, tvoji synové jak olivové ratolesti kolem tvého stolu. Hle, jak bývá požehnán muž, který se bojí Hospodina. (Ž 128,3-4)

Majetek a synové jsou života pozemského ozdobou, však zbožné skutky, jež trvalé hodnoty jsou, u Pána tvého lepší odměnu i naději míti budou (Súra 18:46)

(Ježíš)... řekl jim: „Kdo přijme takové dítě ve jménu mém, přijímá mne; a kdo přijme mne, přijme toho, který mě poslal. Kdo je nejmenší mezi všemi vámi, ten je veliký.“ (Lk 9,48)

Mít děti popřípadě množit se je Božím úkolem pro manželské páry. Vychovávat děti je Božím úkolem pro rodiče. Výchova dětí je tedy účastí na Božím plánu. Modlitba by měla být na prvním místě, ještě před početím dítěte. V Písmu svatém najdeme několik příkladů, kdy dítě bylo dáno také neplodným rodičům, jako jsou Abrahám a Sára nebo Zachariáš a Alžběta. Uvedené příklady také objasňují, jak důležité je samotné jméno, protože v sobě skrývá určitý význam. Není neobvyklé, že Bůh sám určuje jméno dítěte před jeho narozením, protože to vypovídá něco o povaze dítěte a jeho roli. Rodiče by neměli dávat dítěti jméno s negativní konotací.

Není důležité jen fyzicky prospívat v těle matky, ale také duševní prosperita. Dítě cítí, když se rodiče modlí, chválí Boha nebo mluví s nenarozeným dítětem – zde ve skutečnosti začíná vlastní výchova. Arabské slovo pro výchovu zní tarbyia a chápe se především jako disciplína duše. Pro muslimy je velmi důležité, aby bezprostředně po narození recitovali islámské vyznání víry do pravého ucha dítěte. V islámu má každé dítě jménem Mohammed zvláštní postavení. Židovské děti dostávají své jméno při obřizce, která se provádí na znamení věčné smlouvy s Bohem. Někteří křesťané nechávají své dítě pokřtít krátce po narození, recitují vyznání víry a dítě dostává také křestní jméno.

To vše je dáno dítěti jako nádherná perla na cestu životem a lze jen doufat, že neztratí nic ze svého lesku.

Etapy ve výchově

A tato slova, která ti dnes přikazuji, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.

(5. Moj 6,6-7)

Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží. (Mk 10,14)

Vězte, že majetky vaše i děti vaše jsou jen pokušením, zatímco u Boha je odměna nesmírná.

(Súra 8:28)

Třetí rok představuje určitý mezník v životě dítěte. Umí už docela dobře mluvit a neustále se ptá, proč je něco právě takto. V tomto věku je vhodné dítě postupně seznamovat se svatými Písmy.

Hebrejské slovo pro výchovu je chinuch. V přísně tradičních směrech židovství začíná náboženská výuka pro chlapce ještě i dnes v jakémsi druhu základní školy nebo soukromě ve věku tří let. V tomto věku se připravuje také slavnost, při které jsou chlapci odstřiženy první vlasy a jako náboženské znamení ponechány pouze vlasy na bocích, dostává svou první kipu a smí nosit cicit. Děvčata se zase učí ve třech letech zapalovat svíčky na šabat a také základní pravidla skromnosti ve svém oblékání.

Také v křesťanských a muslimských rodinách se děti učí své první modlitby, požeňání před a po jídle. Během náboženských svátků a slavností je dítě stále hlouběji seznamováno s podstatou svátku; k tomu patří také, že ve dnech půstu nedostává žádné sladkosti. Tímto způsobem učí rodina dítě základním pravidlům svého náboženství.

Protože se v islámu předpokládá, že malé děti jsou „nevinné“, dává

se jim velká svoboda, téměř do doby než nastoupí do školy. Většinou se to však týká pouze synů. Dcery naopak musí pomáhat s domácností od útlého věku a starat se o mladší sourozence, aby se z nich později mohly stát řádné ženy v domácnosti a matky.

Imám Alí řekl: „Když dítě dosáhne věku 5 let a umí rozeznat svou pravou a levou ruku, postavte ho ve směru kiblihu a přikážete mu, aby se poklonil; v 6 letech ho učte základní poklonu (ruku) a klanění se na zemi; v 7 letech ho učte omytí obličejů a rukou a modlitební obřad; v 9 letech mu vysvětlíte celou rituální očistu (wudu) a nuťte ho k modlitbě a buďte při tom přísní.“

Svatý prorok Mohamed ibn Abdulláh pravil: „Když je vaším dětem sedm let, tak je naučte modlit se, a když jim bude deset, tak je s vážností napomeňte (vykonávat modlitby) a oddělte jejich postele.“
Kanz-al-Ummal, sv. 16, č. 45330 (sbírka hadísů)

U některých křesťanských směrů se děti praktikujících rodičů obvykle rozhodují mezi sedmi a deseti lety přijmout křest a u katolíků přistoupit k prvnímu přijímání. Když je židovskému dítěti devět let, začíná se seznamovat s půstem na Jom Kipur, podle toho, jak je vyspělé. Tyto projevy víry jsou velmi důležité pro další vývoj dítěte.

V těchto třech náboženstvích dospívají mladiství ve věku od dvanácti do čtrnácti let, což je spojeno s oslavou: u Židů je to bar micva a bat micva, u křesťanů biřmování nebo konfirmace a u muslimů ještě obřízka. Zde obecně platí, že chlapec by měl být obřezán, dokud nedosáhne puberty.

Sexuální výchova dětí jde ruku v ruce s náboženskou výchovou. Zdůrazňuje se sexuální zdrženlivost před uzavřením manželství, manželství jako zákonné spojení muže a ženy, protože pouze tak lze dítě počat přirozenou cestou; potrat je zobrazen jako velký hřích atd.

Stanovení hranic

Opustí-li jeho synové můj zákon, nebudou-li žít podle mých řádů,

budou-li má nařízení znesvěcovat, nebudou-li dbát mých přikázání, ztrestám jejich nevěrnosti metlou a ranami jejich nepravosti.

(Ž 89,31-33)

Podvolujte se jeho výchově; Bůh s vámi jedná jako se svými syny. Byl by to vůbec syn, kdyby ho otec nevychoval? - Přísná výchova se ovšem v tu chvíli nikdy nezdá příjemná, nýbrž krušná, později však přináší ovoce pokoje a spravedlnost těm, kdo jí prošli.

(Žd 12,7.11)

A co týká se chlapce toho, rodiče jeho byli věřící, a obávali jsme se, že vzpurností a nevděkem svým on zavede je oba. (Súra 18:80)

Výchova dětí je nejvyšším a nejposvátnějším úkolem rodičů.

V současné době existují různé pedagogické a vzdělávací přístupy, které však nepředstavují pro děti vždy to nejlepší. Věřící rodiče by měli hledat vhodné metody především ve svatých Písmech. Je v nich popsáno mnoho příkladů, jak Bůh lidi vychovává. A někdy je to opravdu tvrdá výchova: Izraelité museli bloudit po poušti čtyřicet let, Saul byl potrestán za neposlušnost (1.Sam 15), král David kvůli hříchu s Batšebou a kvůli sčítání lidu (1.Par 21,1- 17) atd. Jsou to všechno jen tresty, nebo se za tím skrývá Boží moudrost a nadhled?

Jednou z nejdůležitějších věcí ve vzdělávání je stanovení hranic. Lidé by mohli dál žít v ráji, kdyby v té době dodrželi jediný zákaz, nejíst ze stromu poznání. Poté obdrželi deset přikázání, která jsou platná dodnes a která vlastně představují recept pro ráj na zemi.

Už jsme se věnovali nejdůležitějšímu přikázání, ctít Boha; další kapitolu chceme věnovat přikázání ctít rodiče, všechna ostatní přikázání jsou vlastně hranicemi, které každý potřebuje, aby byl opravdu šťastný a přinášel radost druhým.

Je také pro děti velmi důležité vědět, že nesmějí dělat všechno. Dítě rychle pochopí, když se něco zakáže přísným tónem, například ať si nehraje s nožem nebo ohněm. Na pískovišti nesmí ostatním brát jiné věci, neničit to, co bylo postaveno, neházet na nikoho písek. Výchova začíná malými věcmi. Je však důležité, aby rodiče zůstali

důslední, když něco řeknou nebo požadují! Jinak to dítě bude vnímat jako hru

a bude nadále dělat něco zakázané, což může vést k větší roztržce.

U mnoha dětí však dopadají jen slovní napomenutí jakoby na ucpané uši. I zde nám může svaté Písmo přinést svou moudrost: Syn otcovským káráním zmoudří, kdežto posměvač pohružky neposlouchá. (Př 13,1)

Hůl a domluva dávají moudrost, ale bezuzdný mladík dělá ostudu své matce. (Př 29,15)

Fyzické potrestání dětí v raných letech života ochraňuje společnost před pozdějšími zločiny mládeže, před polepšovnamy nebo dokonce vězením. V žádném případě tím není myšleno tělesné týrání dětí, ale takovéto správné plácnutí přes zadek může hodně zachránit a ušetřit dítěti mnoho starostí v budoucnosti. Vše musí být samozřejmě přiměřené k věku dítěte a závažnosti přestupku: je rozdíl mezi lhaním a krádeží. Rodiče, kteří milují své dítě, jim nikdy trestem neublíží.

V některých zemích, zejména v Severní Americe a západní Evropě, je ze zákona trestné fyzicky děti potrestat a výsledky této liberální výchovy jsou katastrofální: děti se stávají monstry, nemají k nikomu úctu, pohrdají vlastními rodiči, neuznávají žádnou autoritu, včetně státu. Mnoho mladistvých popř. dospělých, kteří mají za sebou pobyt ve vězení, říká, že jejich rodiče je málo napomínali nebo trestali.

Příslaví v Tanachu poskytují největší vhled do tohoto tématu: Počátek poznání je bázeň před Hospodinem, moudrostí a kázní pohrdají pošetilci. Můj synu, poslouchej otcovo kárání a matčiným poučováním neopovrhuj. Budou ti půvabným věncem na hlavě a náhrdelníkem na tvém hrdle. (Př 1,7-9)

Obzvláště milující rodiče, kteří dodržují Boží přikázání, by měli své děti důsledně napomínat a také potrestat, pokud udělají něco špatného. Avšak vládnoucí ruku zde musí mít pouze láska, nikoli vztek! A nebojte se, pokud někdo své děti miluje a vychovává je podle Písem, nikdy je nebude trestat příliš přísně nebo destruktivním způsobem. Kdo však své děti nemiluje a neuznává božskou autoritu, tomu nepomůže žádná pedagogická nauka s láskou vychovávat své děti.

Cti své rodiče!

Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh. (Ex 20,12)

„Cti otce svého i matku svou“ je přece jediné přikázání, které má zaslíbení: „aby se ti dobře vedlo a abys byl dlouho živ na zemi.“

(Ef 6,2-3)

A uložili jsme člověku laskavost k rodičům jeho -...- řkouce: „Bud' vděčný Mně i rodičům svým neb u Mne je cíl konečný!“

(Súra 31:14)

Ctít rodiče je hlavním přikázáním mezi věřícími, ale i mezi nevěřícími či agnostiky. Je to znak každé vyspělé společnosti. Dobře vychované děti lze poznat podle chování k rodičům, zvláště když jsou tito už staří. Dospělé děti mají povinnost postarat se o vlastní rodiče.

U Židů a pravoslavných křesťanů je přikázání o rodičích v Desateru na pátém místě, u katolíků je to čtvrté z deseti Božích přikázání, bezprostředně za přikázáními, která se týkají samotného Boha. Hebrejské slovo „ctít“ (כָּבֵד vysloveno: kabed) pochází ze slova, které znamená „být těžký“, ale také znamená „být důležitý“. Stejně slovo je použito v žalmech, kde je chválen nebo slaven Bůh.

To ukazuje, jaké důležité místo přísluší rodičům. V žádném případě není vždy snadné starat se o své staré rodiče, ale když uvážíte, že tento úkol dokonce zahrnuje odpuštění hříchů, měl by každý jakékoli břemeno brát na sebe s radostí! Učitel moudrosti Sírachovec o tom říká toto:

Kdo ctí otce, dočká se odpuštění svých hříchů, a kdo si váží matky, jako by sbíral poklady. Kdo ctí otce, dožije se radosti na dětech a v den, kdy se modlí, bude vyslyšen. Kdo si váží otce, bude živ do vysokého věku. Kdo poslouchá Hospodina, připraví odpočinek své matce. .... Milosrdenství k otci ti nebude zapomenuto, budeš mít záštitu proti hříchům. (Sír 3,3-6,14)

Vidíme, kolik zaslíbení je spojeno s přikázáním ctít své rodiče!

Pokud se tím přesto někdo nechce řídit, najdeme v Písmu dokonce výhružku smrti:

Kdo uhodí svého otce nebo matku, musí zemřít. Kdo zlořečí svému otci nebo matce, musí zemřít. (Ex 21,15.17)

Korán vypovídá něco podobného: Pán tvůj rozhodl, abyste nikoho kromě Něho neuctívali a abyste rodičům dobré prokazovali.

A jestliže jeden či oba z nich u tebe zestárnou, neříkej jim „Fuj!“ a neodbývej je stroze, nýbrž mluv s nimi slovem laskavým! Skloň k nim oběma z milosrdenství křídla pokory a řekni: „Pane můj, smiluj se nad nimi oběma, tak jako oni mě vychovali, když jsem byl malý!“ (Súra 17:23–24)

Zde můžeme vidět skutečné uznání rodičů a skutečnou solidaritu mezi generacemi. Neměla by se přitom vlastně očekávat další odměna, poněvadž je dlužností dětí starat se o rodiče, protože rodiče se o děti také starali. A člověk by to měl činit s pokorou a modlitbou. Prorok Mohamed dokonce klade respekt vůči rodičům hned na druhé místo za modlitbou. ‘Abdulláh Ibn Mas’úd pravil: „Kdysi jsem se zeptal Proroka na čin, který Alláh miluje nejvíce. Řekl: „Modlitba ve správný čas.“ Poté jsem se ho zeptal: „A co potom?“ Odpověděl: „Laskavost a úcta k rodičům ...““ (al-Bucháří & Muslim)

V islámu tedy platí celoživotní poslušnost dětí vůči rodičům, protože prorok označil neposlušnost za jeden z nejzávažnějších hříchů. Jedinou výjimkou je svádění k hříchu nebo nucení k zřeknutí se víry v Alláha.

Matka má v islámu ještě čestnější postavení: Kdysi se jeden společník zeptal Proroka, koho by si měl více vážit. Prorok pravil: „Svou matku“. Zeptal se, koho potom, a Prorok odpověděl: „Svou matku“. Zeptal se znovu, koho potom, a Prorok odpověděl: „Svou matku“. Teprve když se společník zeptal počtvrté, řekl Prorok: „Svého otce.“

Vlastní cesta dětí

Slyšte, nebesa, naslouchej, země, tak promluvil Hospodin: Syny jsem vychoval, pečoval o ně, ale vzepřeli se mi. (Iz 1,2)

A to jsou ti, jimž Bůh zapečetil srdce, sluch i zrak, a to jsou ti lhovostejní, a není pochyby, že na onom světě budou mezi těmi, kdož ztrátu utrpí. (Súra 16:108-109)

Ježíš mu odpověděl: Já jsem ta cesta, pravda i život. (J 14,6a)

Děti smejí a mají jít svou vlastní cestou. Bůh sám dal svobodnou vůli Adamovi, který toho zneužil.

Na určitém chování dětí však může mít svůj podíl i pasivita nebo slabost rodičů. Tak nám Tanach ukazuje kněze Eliho a jeho ničemné syny, kteří dokonce kradli oběti přinesené Bohu. Elí byl příliš slabý a snažil se je zastavit pouze slovy; poté, co se provinili ještě ztrátou archy, je Bůh nechal zahynout v bitvě. (1.Sam, kap. 2 a 4) Také Prorok Samuel selhal jako otec, což pak přimělo izraelské starší, aby požadovali krále. (1.Sam, kap. 8)

Děti nejsou vlastnictvím rodičů. Každý je zodpovědný za své činy.

To by mělo být útěchou těm rodičům, jejichž děti si navzdory dobré výchově zvolily špatnou cestu. Písmo svaté vypovídá jasně: syn by neměl mít podíl na vině otce a otec by neměl mít podíl na vině syna.

Duše, která hřeší, ta umře; syn nebude pykat za nepravost otcovu a otec nebude pykat za nepravost synovu; spravedlnost zůstane na spravedlivém a zvuile zůstane na svévolníkovi. (Ez 18,20)

Kdo po cestě správné se ubírá, sám pro sebe tak činí, však kdo bloudí, ten jen proti sobě tak činí. A žádná duše nákladem obtěžkaná neponese břímě jiného... (Súra 17:15)

Podobenství o marnotratném synovi známe z Lukášova evangelia. (Lk 15,11–32) Dva stejným způsobem vychovaní synové se chovají zcela odlišně. Otec nechává jít mladšího syna svou vlastní cestou, ale nikdy se nevzdává naděje, že najde cestu zpět. A jeho naděje se splní. Nikdy se tedy nevzdávejte naděje!

Na druhé straně existují také případy, kdy špatní rodiče mají

povedené děti. Je to Bůh, který vede každé stvoření. Pokud se tedy děti vydají špatnou cestou, není bezpodmínečně nutné přičítat to rodičovskému selhání, ale spíše se za děti modlit. Pokud má někdo naopak dobře vychované děti, měl by to považovat za milost a doporučovat tyto děti opět znovu Bohu.

M.Š.